

SKILLED: Key Competences for Building Sustainability Knowledge Through Food

101

РЕЗЮМЕ

Доклад за състоянието на храните и екологичната устойчивост и области на подобрение

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

2020-1-IT02-KA201-079705

Disclaimer. This report is the sole responsibility of the SKILLED project and does not represent the opinion of the European Commission or of the National Agency Indire nor is the European Commission or the National Agency Indire responsible for any use that may be made of the information it contains. The European Commission support for the production of this publication doesn't constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

INDEX

- 1** Увод
- 2** IO1 - Цели и методи
- 3** IO1 - Научен анализ
 - 3 Най-добри практики и политики в областта на образованието за устойчивост чрез храната
- 5** IO1 - Теренен анализ
 - 5 Администриране на въпросници за ученици и учители по въпросите на храните и устойчивото развитие
 - 5 Резултати от анкети за ученици
 - 7 Резултати от въпросници за учители
- 10** Заключение
- 11** Справки

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

2020-1-IT02-KA201-079705

Disclaimer. This report is the sole responsibility of the SKILLED project and does not represent the opinion of the European Commission or of the National Agency Indire nor is the European Commission or the National Agency Indire responsible for any use that may be made of the information it contains. The European Commission support for the production of this publication doesn't constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Увод

Хранителната система е добър пример за глобални връзки. Здравословното и устойчиво производство и потребление на храна проправят пътя за постигане на всичките 17 цели за устойчиво развитие (ЦУР) на Обединените нации. Споделянето на граждански ценности, нагласи и поведение, подкрепящи устойчивото развитие в хранителната система, е част от решението за по-добър свят и образованието на по-младите да бъдат глобални граждани чрез приоритет на храните.

В Европа от началото на новото хилядолетие дискусиата за ролята на образованието в областта на храните и храненето привлече голямо внимание. По-специално, с нарастващия брой деца с наднормено тегло и затлъстяване по света¹ са предприети няколко действия. Например, СЗО включи обучението по хранене в своята основна европейска учебна програма (СЗО, 2000). Според проучване, проведено във връзка с показателя за задължително образование в областта на храненето в Индекса за устойчивост на храните (BCFN, 2021), **образованието по хранене е задължително в повече от половината от националната европейска учебна програма за начални и/или средни училища.**

Повечето насоки за здравословно хранене са актуализирани след 2015 г., но **само няколко се отнасят конкретно до екологичната устойчивост** (напр. Германия и Швеция). Въпреки че не е задължително, броят на образователните модули, посветени на устойчивостта на храните, налични на всички нива в училищата, нараства сред страните от ЕС.

В този контекст учителите изглеждат играят ключова роля. Сивата литература (напр. MIUR & FEI, 2018) показва, че образованието за устойчивост чрез храната все още се основава на инициативата и методите на отделните учители. Следователно липсва дидактическа еднородност.

Тъй като инициативите за устойчива храна придобиват привличане и значение, моментът е подходящ да ги въведем в системата, с по-систематичен и всеобхватен подход, основан на умения и съдържание, който може да бъде възпроизведен и разпространен. Като се има предвид, стартира проектът Skilled 4 Food. По-специално, учителите и учащите ще се възползват от:

- Професионално актуализиране, разработено по специфична матрица от учебните резултати, насочено към насърчаване на усвояването от учителите на знания по темите, свързани с устойчивостта чрез храната, включително развитието на специфични преподавателски умения и компетенции, заедно с иновативни методологии, в съответствие с принципите на „Тройното О“ (т.е. Отворена наука, Отворено образование, Отворено към света).
- Насърчаване на напречни знания и умения, които са от съществено значение за формирането на тяхната роля като европейски граждани, наясно с проблемите, свързани с устойчивостта чрез храната.

1. Над 340 милиона деца и юноши на възраст 5-19 години са били с наднормено тегло или със затлъстяване през 2016 г. Разпространението на наднорменото тегло и затлъстяването сред децата и юношите на възраст 5-19 години са се увеличили драстично от само 4% през 1975 г. до малко над 18% през 2016 г. Увеличението се е случило по същия начин както при момчетата, така и при момичетата: през 2016 г. 18% от момичетата и 19% от момчетата са с наднормено тегло (СЗО, 2019).

IO1 - Цели и методи

Като цяло, за да се повиши ефективността и ефективността на образованието до устойчивост чрез храната, Skilled 4 Food възнамерява да предостави инструменти и методи, способни систематично да обучава все по - голям брой училищни служители. Това има за цел да осигури постоянни стандарти за качество с течение на времето, способни значително да повлияят на пълната осведоменост на учениците за предимствата на здравословната и устойчива диета, за тяхното здраве и това на нашата планета.

Първата фаза на проекта е дейност по проучване и анализ на нуждите чрез два интегрирани начина на действие:

- **Научен анализ** на националните политики на страните партньори относно образованието за устойчивост чрез храна във всеки ред и клас на училище, както и на най -добрите практики в Европа, свързани с устойчивото образование чрез храната в училище;
- **Теренни изследвания** Проведени с два вида въпросници, администрирани от училища партньори, насочени към идентифициране и оценка на нуждите на основните заинтересовани страни директно в училищната система по отношение на познаването на темите на проекта.

Резултатите и резултатите ще бъдат полезни за разработването на съдържанието на други резултати от проекта, като гарантират, че нуждите на целевата група са задоволени. Трябва обаче да се каже, че **събраните данни** осигуряват контекстуално разбиране на извадката от анализирани училища и **обобщаването не е възможно. Следователно в този контекст имената на страните се използват като съкращение (или свиване) за „ученици/учители от името на държавата“, спестявайки място и подобрявайки разбирането на текста.**

IO1 - Научен анализ

НАЙ-ДОБРИ ПРАКТИКИ И ПОЛИТИКИ В ОБЛАСТТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО ЗА УСТОЙЧИВОСТ ЧРЕЗ ХРАНАТА

За да има по-добра представа за това как храненето и устойчивостта на храните се преподават в училище, този раздел представя резултатите от качествено анализ на националните политики и актуалните/най-добрите практики, прилагани понастоящем в ЕС и държавите партньори (т.е. България, Гърция, Италия, Латвия и Испания). Всички училища партньори взеха участие в събирането на тези материали (октомври - декември 2020 г.), попълвайки формулярите, подготвени от координаторите, за да се гарантира, че събраните данни могат да бъдат прочетени еднакво.

Училищните учители бяха помолени да докладват за националните и местните политики в областта на образованието за устойчивост на храните и хранене и да дадат примери за тяхното прилагане според техния опит. Примерите от приложения в реалния живот помагат да се разбере как всъщност се решават въпроси, свързани с насърчаването на гражданството на ЕС и осъзнаването на устойчивото развитие, консумацията на храни и разхищението на храни, здравословните/устойчиви диети и устойчивото производство на храни.

Като цяло извличането на данни беше възпрепятствано от липсата на лесно достъпна официална информация и отсъствието на хранилища за най-добри практики и примери за техните приложения. Въпреки че отговорът не беше еднакъв по отношение на количеството предоставени примери, се появиха общи тенденции в страните партньори.

На първо място, в съгласие с препоръките на ЕС, всички събрани национални насоки подчертават значението на борбата с наднорменото тегло и затлъстяването от ранна детска възраст. Поради тази причина всички държави партньори са съгласни относно важността на образованието по храните и признават столовите като стратегическо място за осигуряване на здравословна храна (например борба с нездравословна храна и сладки напитки). Особено внимание се отделя и на качествени храни и биологични продукти, доколкото е възможно. Столовете обаче не са предназначени за образователно пространство, където проблемите на здравето и устойчивостта биха могли да бъдат решени чрез практически примери.

Като цяло, фокусът е най-вече върху храненето и устойчивостта, ако се спомене, се обръща много по-малко внимание. Според нашите данни изглежда, че устойчивата диета, основана на здравния подход на планетата и индивида, далеч не е рутина. Освен това образованието по храните изглежда е приоритет само за началните училища. Не е изненадващо, че столовете и подобни съоръжения са рядкост в средните училища.

От събраните данни като цяло липсват ясни насоки за преподаване на хранително образование и по-голямата част от тежестта е оставена на инициативата на учителите/училищата. Това може да бъде подкрепено от общини, общности и/или представители на частния сектор. Значението на ролята на отделните инициативи се отразява в разнообразието от примери и най-добри практики, събрани по време на това проучване. От тях става ясно, че извършваните дейности са насочени главно към разработването на здравословни и устойчиви диети, като малко внимание се обръща на въпросите, свързани с европейските ценности и съзнанието за устойчивост.

Този анализ показва интерес към въпроси, свързани с устойчивото развитие, но в същото време не са включени всички аспекти на устойчивостта чрез храната и рядко се възприема трансдисциплинарен подход към тези въпроси. В тази перспектива проектът SkilledED може да помогне за запълване на тази празнина, като предоставя професионални актуализации и подкрепящи материали с цел насърчаване развитието на образователни умения и компетентности.

Не на последно място, обща слаба точка, според нас, е липсата на дейности, фокусирани върху ценностите на европейското гражданство и върху екологичната и социалната устойчивост. Има нужда от по-цялостен и систематичен подход, за да се разглежда здравословната храна не като цел, а по-скоро като образователен инструмент за насърчаване на общо разбиране и осъзнаване за това какво представлява устойчивото развитие.

Ю1 - Теренен анализ

АДМИНИСТРИРАНЕ НА ВЪПРОСНИЦИ ЗА УЧЕНИЦИ И УЧИТЕЛИ ПО ВЪПРОСИТЕ НА ХРАНИТЕ И УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ

За да се установи нивото на информираност и разбиране по въпроси, свързани с устойчивото развитие (УР) и устойчивостта на храните, както и за да се провери дали училищата са подходяща среда за напредване за повишаване на осведомеността относно устойчивото развитие чрез устойчивост на храните, този раздел представя резултатите от количествен анализ.

Училищните учители бяха помолени да администрат два вида въпросници (февруари - април 2021 г.): един за своите ученици и един за техните колеги. Въпреки ентузиазма на партньорите, събирането на данни беше възпрепятствано от ситуацията с COVID и училищата се представиха по различен начин при събирането на данни, въпреки че всеки постигна желаната минимална оферта.

РЕЗУЛТАТИ ОТ АНКЕТИ ЗА УЧЕНИЦИ

869 въпросници са събрани в училищни партньори с добър баланс между половете.

Първата област на въпросника изследва нивото на познания относно околната среда и УО. Като цяло събраните данни показват някои различия между училищата, участвали в проучването. Отговорите на учениците от Италия и Испания показват повече познания по темите, следвани от студенти от Гърция и Латвия. Средно вместо това българските студенти изглежда са по - малко запознати с темата². Като цяло SD изглежда много по - свързано с екологичните проблеми, а не със социалните измерения.

2. Трябва да се отбележи, че България, Гърция и Латвия имат по - малка извадка.

С някои различия по отношение на процентите между страните, учениците смятат, че секторите, които имат голямо влияние върху УР, са образованието и здравеопазването, следвани от енергийния сектор и хранителната промишленост. Интересното е, че ежедневно потребление, фармацевтичната индустрия, транспортът и селското стопанство не се считат за важни за SD. По отношение на въздействието върху изменението на климата, учениците са съгласни с отрицателното въздействие на пластмасите, но нямат ясна позиция относно ролята на консумацията на месо и използването на спрейове. И двете са били обект на информационни кампании и някои съобщения може да са преминали, но те не могат да бъдат толкова силни/скорошни като забраната за пластмаси.

Що се отнася до консумацията на месо, повечето ученици са всеядни, но във всяка страна има процент (около 20/30% в зависимост от страните), който счита себе си за флекситариан или вегетарианец. Това е интересен знак за промяна. И накрая, те класират по -ниския интернет, традиционните храни, плодовете и зеленчуците и леките опаковки.

Тези резултати са малко в контраст с **областта, която изследва въпроси, свързани с отговорността**. Италианските, латвийските и испанските студенти силно вярват, че отделните действия имат значение за SD (малко по -малко гърци и много повече българи) и имат желание да допринесат за Програмата до 2030 г., въпреки че ежедневните действия са по -ниски в предишната област и, когато си вземат душ, те основно се съобразяват с личния комфорт и икономията, а не толкова с въздействието върху околната среда. Това предполага, че учениците се интересуват от SD и копнеят да направят нещо, но нямат ясна представа какво да правят и могат да подценят силата на реалните ежедневни действия. Следователно училището и образованието могат да играят важна роля, като предлагат специфични знания и стимулират чувството им за избор, тъй като много неща, които могат да бъдат приети в нормална рутина, могат да направят голяма промяна.

Що се отнася до начина им на живот, учениците имат доста положителна представа за себе си. Те оставят място за подобрение, но никой не смята себе си за устойчив. Въпреки това, когато става въпрос за прилагане на теорията на практика, учениците предпочитат избори, които имат непосредствено лично предимство, като здраве или цена, или действия с явна полза, като спестяване на храна и енергия, пазаруване от устойчиви източници и използване на градски транспорт (също и защото много от тях нямат кола).

Обратно, по -предизвикателни действия, като намаляване на месото, доброволчество или стачка, са много по -малко желани. Не е изненадващо, че много от тях не се интересуват особено от намирането на работа в областта на устойчивостта. Отново училището и образованието могат да помогнат на учениците да се замислят върху устойчивия начин на живот и внимателно да ги подтикнат към действие, например предоставяне на правилна информация, насърчаване на доброволческия труд и стаж на устойчиви работни места или подпомагане на студентските движения, като „Петък за бъдещето“.

Всъщност **говоренето за устойчивост** в училище изглежда важно за извадката. С изключение на Италия, учениците рядко обсъждат въпросите за устойчивостта и училището предоставя след интернет място за диалог и информация. Следователно училището се счита за важен информационен канал, но като се има предвид ролята в интернет, то трябва да предостави на учениците умения и компетенции за правилно търсене в мрежата.

Специфичната **роля на училището** беше анализирана и се появиха някои различия между училищата. Учениците от Италия и Испания изглежда са извършили повече външни дейности, свързани с опазването на околната среда (например, посещение на ферма, разговори с експерти), те биха искали да имат специални уроци и очакват техният учител по гражданско образование да изнесе урок по устойчивост (вместо техният учител по природни науки). И накрая, всички ученици (с изключение на тези от Испания) смятат, че най-правилният метод за устойчиво образование в училищата са учебните дейности, които трябва да се развиват в клас чрез подкрепата на учителя, а не като случайна дейност. Отново това предполага известно ниво на интерес към подхода към проблемите на околната среда.

РЕЗУЛТАТИ ОТ ВЪПРОСНИЦИ ЗА УЧИТЕЛИ

188 въпросници са събрани в училищата партньори.

Повечето учители в извадката са жени на средна възраст (средна възраст 48,6 години), с дългогодишен опит в училищната сфера (повече от 10 години опит в преподаването). Като цяло има добър баланс между STEM и хуманитарните науки.

Първата област на въпросника изследва нивото на познания относно околната среда и УО. Не е изненадващо, че учителите са отговорили по-добре от учениците, но събраните данни показват някои значими различия между училищата, участвали в проучването. Като цяло учителите по италиански и испански са по-запознати с тези теми, следвани от латвийци и гърци. Българите изглежда са по-малко запознати с тези теми.

Те подчертаха ролята на образованието за устойчиво развитие, последвано от енергийния сектор и изглежда са по-наясно с въздействието на малките действия, тъй като за мнозинството те имат средно въздействие. Интересното е, че никой от тях не е вегетариански и само с 10-20% намалява консумацията на месо. Това предполага, че диетата на учениците е по-разнообразна.

Втората **часть** на въпросника изследва как се обучават УХр. Според учителите и двамата се преподават в училище, макар и не толкова често. Екологичните проблеми са много важни, но не са единствените теми, свързани със УХр. Всъщност те могат да се прилагат в рамките на няколко дисциплини и не само от учители по природни науки (които обаче все още са признати за квалифицирани хора за това; но трябва да се има предвид, че в извадката имаше много преподаватели по естествени науки и тези данни могат да бъдат предубедени). И накрая, никой не мисли, че преподаването на УХр е лесно и което предполага, че учителите биха могли да се радват да получат повече подкрепа и/или да развият специфични умения и компетенции.

Както се очакваше, **учителите са по-запознати с темите** от учениците и средно често чуват за УХр (или доста често), с изключение на България. Учителите предпочитат традиционните информационни канали (като вестници и телевизия), но училището остава важен канал за всички.

Последната област на въпросника изследва устойчивото преподаване (храна) в училище. На първо място, учителите считат въвеждането на здравословна храна и посветените уроци за най-подходящите възможности за насърчаване на устойчивостта в училище. Вместо това Гърция, България и Испания смятат, че дейностите, извършвани от експерти, са най-доброто решение за преподаване на устойчивост (може би защото имат по-малък опит по тези въпроси в сравнение с латвийските и италианските си колеги). От друга страна, италианските и латвийските учители заявяват, че учебната дейност, управлявана от учителите, е по-добра. Въпреки метода, всички учители признават важноста на преподаването на устойчивост и никой не заявява, че това е дейност, която трябва да се прави от време на време.

Учителите искат да се справят с устойчивостта по лични причини (като например да бъдат по-добри хора или да допринесат за Програмата до 2030 г.). Никой не го избра, защото е част от училищната им програма. Само латвийските и българските учители (и някои гърци) искат да се занимават с устойчивост, защото смятат, че биха могли да имат някаква полза за работата си.

Преподаването на устойчивост чрез храната изглежда не произвежда допълнителна стойност. За всички учители, независимо от преподаваната тема, това е интересна тема (особено за латвийците и италианците), но не е фундаментална. Трябва да се каже, че латвийците и италианците са единствените, които вече са използвали хранителните теми, за да говорят за устойчивост, а последните са разполагали с разнообразие от готови материали.

Що се отнася до **компетенциите**, има някои интересни различия между учителите. „Как да се прави“ е много важно за почти всички, особено за нашето латвийско училище. Друга компетентност за почти всички (с изключение на Испания) е „да знаеш“. За всички (с изключение на Латвия) човешкото измерение на уменията е важно, което се превежда като „да се научим да бъдем“ (Италия, Гърция, Испания и България) и „да се научим да живеем заедно“ (Италия, Испания и Гърция).

И накрая, всички учители заявяват, че придобиването на специфични умения за преподаване на устойчивост чрез храната би било полезно. Италия, Гърция, Латвия и България изразиха своето мнение относно преподаването на устойчивост чрез храната (липсват данни от Испания). С изключение на гърците, преподаването на устойчивост чрез храната не е лесно и че всички предмети са подходящи (следователно учителите по естествени науки не са единствените, които са подготвени за това) и че мултидисциплинарният подход е важен (но не е от съществено значение). Вместо това, представеният опит не изглежда особено важен, въпреки че трябва да се каже, че само няколко училища ги организират (преди всичко Италия и Латвия).

Не на последно място, почти всички смятат, че преподаването на устойчивост чрез храната не изисква специфични нагласи, а специфични умения и че може да е полезно да се използват специфични подходи.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В тази обобщена информация са представени данните за IO1. Трябва да се каже, че тези данни осигуряват контекстуално разбиране на извадката от анализирани училища и **обобщаването не е възможно.**

Данните, събрани от научен анализ и теренни изследвания, показват, че както учителите, така и учениците ще се възползват от това, че са по-добре запознати с устойчивостта на храните и устойчивото развитие. По-специално изглежда, че ролята на устойчивите диети за здравето на хората и тази на планетата не е напълно използвана. Всички обаче са съгласни относно важността на преподаването на устойчивост и смятат, че най-правилният метод за обучение по устойчивост в училищата са учебните дейности, които трябва да се развиват в клас чрез подкрепата на учителя, а не като случайна дейност.

Въпреки че учениците смятат, че начинът им на живот е доста устойчив, изглежда им липсва практическа информация и трябва да се включат повече в устойчиви теми. Те трябва да бъдат изложени на специфични знания (напр. Трябва да знаят какви действия могат да имат реално въздействие върху околната среда) и учителят да стимулира чувството им за свобода на действие. Това е полезно за незабавни действия, но и за дългосрочно планиране. Учителите обаче предлагат да се напомни човешкото измерение на ученето, като се акцентира и върху „ученето да бъдеш“ и „да се научиш да живееш заедно“. В същото време храната е много гъвкава тема и може да се използва не само за преподаване на здраве и устойчивост, но и на културни и индивидуални измерения.

От друга страна, учителите заявяват, че би било полезно те да придобият специфични умения за преподаване на устойчивост чрез храната, която не се възприема като лесен предмет. Освен това данните показват, че готовите материали за преподаване на този предмет, като например учебни планове или речник за технически термини (с цел споделяне на общ език) биха могли да им помогнат в тази задача.

Справки

BCFN (2021). Europe and Food. Ensuring environmental, health and social benefits for the global transition. <https://www.barillacfn.com/m/publications/europe-and-food.pdf>

MIUR & FEI (2018). L'educazione alimentare nelle scuole italiane. foodedu@school. Rapporto di Ricerca 2018. Milano. <https://www.miur.gov.it/documents/20182/0/Ricerca.pdf/ca9c2ac7-808f-4e1e-a8d7-7208d6f3e8c3>

WHO (2000). Healthy eating for young people in Europe: a school-based nutrition education guide (No. EUR/ICP/IVST 06 03 06). Copenhagen: WHO Regional Office for Europe.

WHO (2019). Obesity and overweight. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/obesity-and-overweight> [9 June 2021]

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

2020-1-IT02-KA201-079705

Disclaimer. This report is the sole responsibility of the SKILLED project and does not represent the opinion of the European Commission or of the National Agency Indire nor is the European Commission or the National Agency Indire responsible for any use that may be made of the information it contains. The European Commission support for the production of this publication doesn't constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

SKILLED THROUGH FOOD

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

2020-1-IT02-KA201-079705

Disclaimer. This report is the sole responsibility of the SKILLED project and does not represent the opinion of the European Commission or of the National Agency Indire nor is the European Commission or the National Agency Indire responsible for any use that may be made of the information it contains. The European Commission support for the production of this publication doesn't constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.